

Момчило Суботић

Институт за политичке студије, Београд

„НОН-ПЕЈПЕРИ“ О СТАТУСУ КОСОВА И МЕТОХИЈЕ

Сажетак

Ова тема је од великог научног и друштвеног значаја, поготово имајући у виду шта Косово и Метохија значи за српску самосвест и национални, културни и државно-политички идентитет. У раду су презентоване и анализиране актуелне анонимне дипломатске и политичке поруке које у облику „нон-пејпера“ нуде решења за превазилажење косметског проблема. Овакви документи присутни су и у Републици Српској и БиХ. У фокусу анализе нашло се неколико докумената за које се верује да су западног порекла, и један „нон-пејпер“ којем се приписује руски печат. Иначе, ови тзв. пробни балони могли су доћи и из самог Београда, као покушај да се косметски проблем сагледа у другачијем светлу. Кад су у питању планови који долазе са Запада, аутор сматра да се ту не ради о решењима која Србима иду у корист, већ о заобилазном покушају да се одустане од Резолуције СБ УН 1244 и Дејтонског споразума. У тексту је презентована политика актуелне власти према косметском питању; занемаривање Резолуције 1244, која јемчи суверенитет и територијални интегритет Србије на Косову и Метохији, и указано на неколико десетина споразума, преваходно Бриселски и Вашингтонски, којима су парче по парче суверенитета Србије пренели на тзв. Косово. Да би се доказала вредност и домет Резолуције 1244, по којој је КиМ неотуђиви део Србије, као што је то записано и у Уставу Србије, у раду су приказани истраживачки резултати неких веома компетентних српских аутора у овој области.

Кључне речи: „нон-пејпер“, Косово и Метохија, међународно право, Устав Србије, Резолуција 1244, Запад, Русија

Почетком ове, 2021. године, готово истовремено појавила су се два непотписана документа позната као *Non-Paper*, један за Републику Српску, тј. БиХ и њено растакање и разграничење, а други за статусно и државно решавање питања Косова и Метохије. Иначе „нон-пејпер“ представља дипломатско средство и примењује се као нека врста анонимне поруке или понуде, предлога, који има улогу пробног балона за решавање спорова између мањих држава и народа, у којима велике државе имају свој интерес и веома изражен утицај за решавање актуелних сукоба. Ретко или никада се не примењује у односима великих сила, што је по себи разумљиво.

На Балкану, поготово на српском етно-језичком простору утицај и интерес великих сила представљао је историјску константу, а то се показало и у време „разбираспада“ југословенске државе 1991-1995, као што је и данас, имајући у виду да политичка реалност на Косову и Метохији, али и у БиХ захтева другачија решења. По нашем мишљењу, кад су у питању планови који долазе са Запада, ту се не ради се о решењима која Србима иду у корист, већ о заобилазном покушају да се одустане од Резолуције СБ УН 1244 и Дејтонског споразума.

То се може видети из наступа појединих западних стручњака за Балкан, као и из јавних наступа водећих српских политичара. Учествујући на босанској телевизији Британац Тимоти Лес, на констатацију водитеља да се у БиХ одвија процес њеног растакања, одговорио је да ће „Србија дати Косово за Републику Српску, то је план“. Лес је још додао: „Република Српска може мирно да изађе из БиХ јер има своју територију и границе, свој парламент, владу и друге институције... Централни органи БиХ, састављени по националном паритету са правом вета, били би блокирани да употрејебе оружане снаге ... Спољни фактор би то политички осудио, али се не би војно умијешао...“ (Кецмановић 2021).

Сарајевски нон-пејпер о разграничењу не искључује сценарио који помиње Лес, а исто таква могућност трампе Косова за Републику Српску помиње се и у тзв. косметском нон-пејперу. Овај рад посветили смо Косову и Метохији, а следећи ће расправљати на тему распарчавања и разграничења у Босни и Херцеговини, што значи да ће се превасходно бавити Републиком Српском.

„НОН-ПЕЈПЕРИ“ О КОСОВУ И МЕТОХИЈИ

У јавном мњењу Србије идеја нон-пејпера, приписивана је Јанезу Јанши, словеначком премијеру, да би се потом појавила и француско-немачка варијанта овог документа, чије је ауторство немачки амбасадор демантовао, али није оспорио постојање самог документа. Само појављивање овог плана није изненадило српску власт, како у Београду, тако и у Бањалуци. О томе може да посведочи чињеница да је Милорад Додик у последње време у више наврата јавно износио став и постављао питање политичком Западу: „ако може независно Косово, може и Република Српска“. Додику је сигурно познато да се, посматрано са становишта међународног права и принципа о праву народа на самоопредељење, ова два ентитета не могу упоређивати. Јер, Срби у БиХ су конститутивни народ и Република Српска је резултат њиховог права на самоопредељење, док косметски Албанци, као национална мањина, по међународном праву и унутрашњем уставном праву СФРЈ и Србије, немају право на самоопредељење. Прецизније речено, имају право на унутрашње самоопредељење, тј. на статус локалне самоуправе, а не и на спољно - отцепљење и формирање сопствене државе на српској националној и државној територији. Статус локалне самоуправе косметски Албанци имали су у Србији од почетка 1960-их, и то је оно што им, и након покушаја отимања Косова, уз подршку западних савезника, нуди и Резолуција 1244.

Нажалост, ова резолуција је била у дужем временском периоду у српској политици табу тема. На јавну сцену враћена је за време власти Војислава Коштунице, у време доношења Устава из 2008, којим је уз консензуалну политичку сагласност у Скупштини Србије и свенародну подршку још једном потврђено да је Косово и Метохија неотуђиви део Републике Србије. А затим је доласком на власт напредњачко-социјалистичке коалиције 2012. поново занемарена и нерадо помињана у српском политичком дискурсу. Нарочито се актуелни председник Србије Александар Вучић својски труди да заобиђе и никад не помене резолуцију која представља међународно-правни документ, којим је гарантован суверенитет и територијални интегритет Србије на Косову и Метохији. И због те чињенице представници Републике Српске на челу са Додиком, бране Српску како знају и умеју, указујући да она има право бар колико тзв. независно Косово. Актуелна српска власт у Београду заборава да је Резолуцијом 1244 решен статус Косова и Метохије. Сви даљи преговори тицали би се само облика локалне самоуправе косметских Албанаца, као и положаја косметских Срба и њихове непосредне везе са Београдом.

Према писању приштинског дневног листа „Коха“, појавио се нон-пејпер 2, француско-немачки документ који за Србе предвиђа „аутономни округ северног Косова“, у складу са законима и уставом тзв. Косова. Према том „нон-пејперу“ Српска православна црква имала би „привилеговани статус“, док би Србија, након ратификације правно обавезујућег споразума, била у обавези да „не омета чланство Косова у међународним и регионалним организацијама“. Ова формулација садржана је и у Вашингтонском споразуму, који је председник Вучић потписао, у организацији америчког председника Доналда Трампа, са премијером тзв. Косова Абдулахом Хотијем (Суботић 2020). Дејан Мировић сматра да је председник Србије у Вашингтону признао Косово (Мировић 2020).

Тзв. аутономни округ Косова имао би право на сопствено законодавство у областима економије, финансија, инфраструктуре, образовања, здравства, социјалне заштите, полицијске службе, урбаног развоја и европске сарадње, у складу са тзв. уставом Косова.

Председник Скупштине Србије и лидер СПС, Ивица Дачић, сматра да ови „нон-пејпери“ (за тзв. Косово и Републику Српску, М.С.) представљају испипавање пулса, указујући да је вредност тих папира што „неко увиђа неке реалности које постоје у региону“. Дачић примећује да „та аутономија (мисли на аутономију Срба на северном „Косову“, М.С.) није разрађена, не зна се да ли се завршава правом на самоопредељење“ и истиче да је „лоша ствар у документу то што се подразумева поштовање територијалног интегритета (тзв. Косова, М.С.), али да је и то бољи предлог у односу на неке раније дате“. Дачић позитивно оцењује саму чињеницу „то што се говори о аутономији КиМ (Срба на северном „Косову“, М.С.), коју раније нису хтели ни да помену јер нису хтели Републику Српску на Косову“, те напомиње да је „новост и то што се прву пут у неком папиру, иако незваничном, говори о могућности неке врсте уједињења Републике Српске и Србије“ (Дачић 2021).

Из овог Дачићевог поимања „нон-пејпера“, уочљиво је да председник Скупштине Србије, баш као и председник Србије Александар Вучић, уопште не помиње Резолуцију 1244 - кључни међународни документ којим је дефинисан статус Косова и Метохије у оквиру Србије. Дачић се, попут Вучића, упушта у комбинације Брисела и Вашингтона – креаторе тзв. косовске независности, а обојица пренебрегавају или само успут помињу и изјављују захвалност Русији, као и Кини, за подршку територијалном интегритету и суверенитету Србије на Косову и Метохији.

Овакав приступ српске политике дошао је до изражаја и приликом посете министра спољних послова Србије Николе Селако-

вића свом руском колеги Сергеју Лаврову. Селаковић се захваљувао Лаврову за доследну политику Русије и председника Путина у подршци и суверенитету и територијалном интегритету Србије, и истицао одлучност Србије да не уводи санкције Русији, али ни једном није поменуо Резолуцију 1244. Селаковић је обавестио Лаврова, да Приштина већ седам година и даље није спремна, нити је почела да спроводи једину обавезу из Бриселског споразума, а то је формирање Заједнице српских општина. Дакле, према Бриселском споразуму, Приштини је дато у надлежност, да у складу са уставом тзв. Косова, формира ЗСО. То само говори да Бриселски споразум флагрантно одступа од Резолуције 1244 и представља потпуни промашај српске политике на Косову и Метохији; баш као што ће бити и наредни – Вашингтонски споразум. За разлику од Селаковића, Сергеј Лавров је већ на почетку разговора са Селаковићем рекао, да ће детаљно размотрити ситуацију на Балкану и нарочито косовско питање, и додао да су „опасни“ покушаји да се одустане од Резолуције 1244 УН о Косову. „...Сматрам да су то веома опасне игре. Постоји резолуција 1244 и њу нико није укидао. Одговорни политичари, тим пре руководиоци влада немају права да износе идеје које грубо подривају саму концепцију садржану у тој резолуцији“ (Факти 2021).

Познато је да Русија све време подржава Србију на међународном плану, у УН и другим међународним организацијама, по питању територијалног интегритета и суверенитета, али актуелна власт у Србији не ослања се на руску подршку. Став Русије и председника Путина по питању Косова и Метохије је сасвим јасан. Тај став се заснива на три кључна правна аргумента. То су: поштовање међународног права, Устава Србије и Резолуције 1244. Међутим, напредњачко-социјалистичка власт, у свом креативно импровизаторском приступу спољној политици, одустала је од Резолуције 1244; међународно право и не помиње; могла би да се присети Бадинтерове комисије која је у „разбираспаду“ бивше СФРЈ инсистирала на републичким границама као границама новонасталих држава; кад је у питању Устав Србије Вучићева власт би највише волела да га ескивира или волшебно промени у делу у којем говори о суверенитету Србије на Косову и Метохији, уместо да захтева да се питање јужне српске покрајине решава у складу са уставом и путем народног референдума. Другим речима, кад је већ непромишљено занемарила резолуцију 1244, актуелна власт би морала да призна неуспех бриселских преговора, и да инсистира на преговорима у СБ УН, где би се ослонила на Русију и Кину, уместо што и даље симулира преговоре са западним спонзорима и креаторима

косовске независности. Да је извршен поменути политички заокрет, изостао би једнако непромишљен и по Србију крајње штетан Вашингтонски споразум, којим су САД директно укључене у преговарачки процес Београда и Приштине (Мировић 2020).

Према мишљењу професора Владете Јанковића тзв. „француско-немачки“ нон-пејпер је много ближи реалности и заправо је суштина онога што је пре толиких година ушло у Бриселски споразум. Идеја је да се Србији то сада предочи као последња шанса, као нека врста новог плана 3-4, чије се одбацивање показало толико скупим. Све то није нешто што не одговара Вучићу, јер он сада може да се кочопери како никад неће признати Косово, одлично свестан да план са аутономијом севера КиМ ни у којем случају неће проћи не само код Куртија него ни код много важнијих играча“.

На питање коме више одговара оно што у документима пише, Јанковић одговара: „Без сумње Албанцима, јер се у свакој варијанти подразумева да ће Србија у најмању руку пристати на пријем Косова у УН, чиме би се коначно и неопозиво одрекла права на део своје територије. Али понављам: документи су могли потећи одакле било (зашто да не и од неког нашег савезника, па чак и из самог Београда), с тим што они немају никакву стварну политичку тежину и остају нека врста мехура од сапунице... Косово ће бити одлука једног недораслог човека...“ (Јанковић 2021)

У међувремену се појавио још један „нон-пејпер“, објављен у немачком магазину „Зуерст“, а који су убрзо пренели и неки руски медији, па неки политичари сматрају да је то руски документ. Споразум има 16 тачака и представља, како наводи „Зуерст“, „мали дипломатски подвиг, јер не крши ни у једној тачки Резолуцију СБ УН 1244“. У њему се наводи да Косово остаје у Србији у наредних 99 година, и имало би специјални статус. Према том „нон-пејперу“ сви грађани са КиМ, а посебно се наводи 873.000 косовских Албанаца, треба да добију држављанство Републике Србије, те да се на Косову и у Србији у априлу идуће године одрже избори на свим нивоима. Изабрани гувернер Косова требало би да буде заменик председника Народне скупштине Србије. Косово би имало своје симболе, самоуправу, спортско представљање, слободу у регионалним економским, културним и образовним интеграцијама. Овај „нон-пејпер“ предвиђа повратак 999 припадника српских безбедносних службеника у складу са Резолуцијом 1244 и повлачење КФОР-а и Еуропола у наредних пет година. Границу споља преузели би службеници из Србије и Косова заједно. Српски амбасадор у УН у будућности би такође требало да има представника косовске владе у својој служби.

Председник Покрета Ослобођење, Млађан Ђорђевић, оцењује да овај „нон-пејпер“ свакако нуди више од претходних, а нуди и више од онога што заступа званична политика актуелног режима у Србији. Ђорђевић истиче да „Вучић и његова влада континуирано позивају на компромисно решење, притом негирајући и занемарујући постојање Резолуције 1244, што према његовим речима имплицира да су спремни да пристану на уступке“. Ђорђевић подсећа да је Вучићев режим од 2012. потписао 48 различитих споразума и сваким од њих је Приштини „уступљен део суверенитета Србије, и ништа није добијено заузврат“ (Ђорђевић 2021).

РЕЗОЛУЦИЈА СБ УН 1244 ОКВИР ЗА РЕШЕЊЕ СТАТУСА КОСОВА И МЕТОХИЈЕ

Европска унија, (иако пет њених чланица није признало тзв. Косово) тражи да Србија на крају процеса преговарања са тзв. Косовом потпише правно обавезујући споразум, у којем ће тзв. Косово бити признато и добити столицу у УН. Да би се реализовао овај својеврсни ултиматум ЕУ, Србија мора да приступи промени устава и избрише преамбулу и одговарајуће чланове Устава из 2006, у којима пише да је АП Косово и Метохија неотуђиви део Србије.

То је политика западних сила, покровитеља косовске независности, на коју се обавезала власт у Београду на челу са председником Вучићем. Зато српском председнику смета Резолуција 1244, за коју је рекао да се не односи на Србију већ на СРЈ, иако би као правник морао да зна да је Србија правни наследник СР Југославије, тј. да је задржала континуитет над Косовом и Метохијом, као неотуђивим делом Србије. Ово је записано и у Уставној повељи Државне Заједнице Србија и Црна Гора. Тек ће у наредним искушењима по Србију, као што је покушај тзв. Косова да уђе у УНЕСКО, Русија, Кина, Куба и друге државе наклоњене међународном праву, и политици Србије да брани сопствени територијални интегритет, подсетити водеће српске политичаре на значај и домет Резолуције 1244.

Уместо овог међународно правног документа који Косово и Метохију недвосмислено дефинише саставним делом Србије, Вучић стално говори о компромисном решењу и, да би умирио домаћу јавност, ствара утисак да ће Србија у замену за признање Косова „добити Републику Српску“. Ова тврдња је крајње произвољна и неутемељена, и у служби је западне политике која је признала тзв. Косово. Треба се ослањати на оно што је реално постојеће и извесно: за Републику Српску то је изворни „Дејтон“, као

полазни став у креирању њене геополитичке позиције, најсигурнија варијанта за очување државе и народа, а за политику Србије према Косову и Метохији то свакако нису произвољни „нон-пејпери“, већ постојећа Резолуција 1244, као гарант њеног суверенитета и територијалне целовитости и кључ мира у овом делу Европе. Горе поменути ставови засновани су на две доказане историјске и геополитичке константе: 1. „У новијој историји нико, бар са Запада, није одустајао од било чега што је лоше за Србију“ (Ž. Jovanović 2021); 2. Такође, у новијој историји Срба (бар од Првог српског устанака до данас) Запад је будно мотрио да се Србија не прошири западно од Дрине. Уједињењу Срба, које би требало да је циљ сваке српске власти и свих Срба, свакако неће допринети „нон-пејпери“ са Запада.

У недавној посети Немачкој, Вучић се посебно захвалио немачком министру Масу због подршке коју Немачка, на челу с канцеларком Ангелом Меркел, пружа Србији. Вучић не каже о каквој подршци је реч, осим немачког инсистирања на обавези Србије да са тзв. Косовом потпише правно обавезујући споразум и призна ову НАТО творевину. У сваком случају у првом плану је улазак Србије у ЕУ у замену за „компромисно решење“ за Косово.

О каквом компромису је реч ако се прихвати ноторна чињеница да је статус КиМ решен Уставом Србије, Резолуцијом 1244 СБ УН и вољом српског народа. „Какве то конкретне резултате Мас помиње, и шта му је Вучић обећао? Нека коначно изађе пред српску јавност и каже какво је то компромисно решење о којем говори пред странцима? Шта оно подразумева?“, упитао је председник Ослобођења. Такође, додао је Вучић, да ће Србија инсистирати на испуњавању потписаних обавеза, као и да је спремна да разговара. „Рекли смо да нећемо разговарати о рату, већ о сарадњи и миру. Снажна и економски јака и успешна Србија, то је наш циљ“, истакао је председник Србије (Ђорђевић, 2021). Кад Вучић каже да ће „инсистирати на испуњавању потписаних обавеза“, он никако не мисли на Резолуцију 1244, већ пре свега на Бриселски и Вашингтонски споразум као и све друге јавне и тајне споразуме који су корак по корак нарушавали суверенитет и територијалну целовитост Србије на Космету.

Сличан став заступа Ивица Дачић. Недавно је изјавио да би било неодговорно да Београд повуче свој потпис са Бриселског споразума, јер: „Београд ништа није изгубио тиме што је потписао Бриселски споразум, јер су после тога отпочели преговори о чланству Србије у ЕУ... То је била директна последица потписивања Бриселског споразума“. Дачић покушава да се „вади“ због потпуно промашене косметске политике актуелне власти, па даје сасвим противречне исказе. С једне стране, прихвата да је ЕУ показала

неспособност да решава овај спор, јер су њене водеће земље признале косовску независност, и ништа не чине да се имплементира Бриселски споразум и формира ЗСО, а с друге стране, уверава Дачић да је „Бриселски споразум по многим стварима био од великог значаја управо због тога што смо први пут стекли право да Срби на Косову и Метохији могу да се организују у оквиру ЗСО“ (Дачић 2021). Све ово недвосмислено потврђује да је актуелна власт, са Вучићем и Дачићем на челу, ишла искључиво за тим да испуни услове за приступање Србије Европској унији. И зато је потписала Бриселски споразум и све друге договоре и споразуме са албанским представницима привремених институција из Приштине.

Да поновимо. Пристајањем на Бриселске разговоре, с надом да ће бити формирана ЗСО, Вучићева власт је повукла државу Србију из њене јужне покрајине. Власт у Београду је укинула све институције Републике Србије на Космету: „све судове и друге јавне установе и десет српских општина, чије су се власти бирале по српском Уставу и законима и у којима су наши сународници могли добити своје личне исправе - од личних карата, пасоша, возачких и саобраћајних дозвола до свих могућних уверења.

Вучић је све то укинуо и натерао наше држављане и сународнике да излазе на изборе по уставу и законима те самозване државе. А на тим изборима они могу да гласају само с косметским личним картама, што значи да се претходно морају уписати у књигу држављана те самозване државе. И што је најгоре, на административној линији између Космета и остатка Србије успоставио је праву државну границу на којој се наплаћују царине. Другим речима, уместо да тражи повратак на Космет до 2000 српских војника и полицајаца, на шта имамо право по Резолуцији СБ УН 1244, он је затро све преостале државне власти и установе на КиМ, тако да је самозвану државу косметских Арбанаса на целој њеној територији учинио сувереном и независном.“ (Чавошки 2019, 23)... Било је такође логично да Вучић захтева да се врати на Космет преко 200.000 (најчешће се помиње око 250.000, М.С.) прогнаних Срба и других не-Арбанаса, па да се тек онда воде било какви разговори (Чавошки 2019, 23). Градоначелници четири северне српске општине поднели су оставке и своје општине издвојили из уставног и правног поретка самозване косметске државе. То је значило да није ни требало улазити у институционални систем самозваног Космета, на шта их је својевремено баш Вучић натерао (Чавошки 2019, 45).

Кад је у питању Српска православна црква и овде је било различитих тонова по питању косметске политике српске владе. Али, након потписивања Бриселских споразума двојица епископа СПЦ:

митрополит Амфилохије (Радовић) и Атанасије (Јевтић) тај чин су прогласили за велеиздају и том приликом (2013) јавно читали опело Влади Србије.

Почивши патријарх Иринеј је такође у више наврата истицао важност Косова и Метохије за српско историјско и народно памћење и очување националног идентитета, али је изјављивао да има поверења у Вучићеву косметску политику. На Светом Архијерејском Сабору 2018. године, тим поводом је закључено : „Што се тиче државно-правног статуса наше државе на Косову, односно њеног пуног суверенитета и интегритета, Сабор понавља јасан, више пута изречен став поглавара СПЦ Иринеја који је апеловао на наше државнике да не смеју никада да дају своју сагласност на отуђење Косова, јер оно што се силом узме, то се и врати, оно пак што се поклони некоме, то је за свагда изгубљено, а то Срби и Србија не смеју дозволити“.

На овогодишњем Мајском заседању Сабора СПЦ поновљено је да не долази у обзир ни признање нити било какво територијално разграничење КиМ.

Представници „Двери“ су поводом организовања дијалога о Косову и Метохији упутили апел српској јавности, у којем указују да је у питању лажни дијалог Вучићеве власти, и том приликом се супротставили намерама власти да потпише свеобухватни споразум о нормализацији односа са тзв. Косовом. Том приликом је истакнут захтев за организовање народног референдума о статусу КиМ, те захтев да Србија прекине преговоре о КиМ са посредовањем УН, поништи све антиуставне бриселске и друге споразуме и тему КиМ врати у СБ УН. Тражи се потпуно испуњавање одредби Резолуције 1244, а посебно оних који се тичу повратка више од 250.000 прогнаних са Косова и Метохије, те резолуцијом 1244 предвиђен број државних службеника Републике Србије. Такође, Двери одбацују сваку идеју поделе Косова и Метохије, или било какво друго угрожавање територијалног и државног суверенитета Србије. Да би се донела адекватна одлука о КиМ потписници сматрају да је неопходно организовати народни референдум.¹

1 Апел седморице: „Уместо Вучићевог лажног дијалога о КиМ да се народ изјасни“, <https://dveri.rs/clanci/apel-sedmorice-umesto-vucicevog-laznog-dijaloga-o-kim-referendum>
Код овог апела треба имати у виду да су међу његовим потписницима двојица са КиМ: др Марко Јакшић и Славиша Ристић: др Марко Јакшић и Славиша Ристић, што овом документу даје већу снагу и уверљивост, јер се ради о аутентичном мишљењу и ставу људи који живе на КиМ и који боље од других познају политичке и животне прилике у јужној српској покрајини. Власт у Србији има обавезу да о овом стратешком националном и државном питању поштује мишљење најутицајнијих представника Срба са КиМ, уместо што их је међусобно делила и сукобљавала зарад сопствених тренутних политичких интереса.

Не треба посебно истицати да је бројна литература о Косову и Метохији, историографска, историјска, географска, демографска, политиколошка и геополитичка, социокултурна, итд, итд... Ипак, од бројних знања и очигледне „преучености“ из свих ових области, и не само о Косову, српски писци и аутори, а поготово српски политичари- а у новијој историји о томе постоје бројни и болни докази²- нису у стању да стану иза једне националне и државне идеје. Једног међународно-правног документа, који Србији иде у прилог. Данас је то Резолуција 1244, колико - толико заснована на међународном праву и уставу Србије. То највише говори о слабо укорененој националној идеји, националном идентитету и самосвести, и ту је реч о историјској склоности ка преверавању, ка „турчењу“ из ината. Проблем је у неетичном политичком менталитету, који нужно рађа издају прокламованих циљева. А последња фаза те издаје је промена националног и личног идентитета и поистовећивање са дојучерашњим непријатељем. Пуна је српска историја таквих примера. То почиње са науко малим одступањима од националних интереса и циљева. Сетимо се само како су се вође напредњака и социјалиста (Николић, Вучић и Дачић) у цркви заклињали, да ће „поништити све Боркове споразуме“ и „питање Косова“ вратити у надлежност Уједињених нација. Томислав Николић је запомагао како се „неће смирити док Косово не врати у оквир Србије...“

Милош Кнежевић је један од најпродуктивнијих српских политичких мислилаца. Написао је бројне радове о Косову и Метохији; чланке, приказе, књиге (Кнежевић 2006). Овом приликом ћемо укратко навести неке његове тезе поводом тзв. друштвеног дијалога о Косову и Метохији. Кнежевић, између осталог, пише да је у питању „лажна независност Косова – Косово и Метохија је под међународним протекторатом, а многи сматрају и окупацијом. За Србију је оно Света земља, нарочити спиритуални и сакрални простор, Атос и Јерусалим...“ На питање шта се захтева од Србије поводом Косова и Метохије Кнежевић наводи: „Српска `посвећеност` европском путу и транзиционим реформама оверава се „трајним одустанком од Косова“. Затим указује на „декларативну“ и „превентивну“ функцију Устава Србије по питању останка Косо-

2 Сетимо се, на пример, Споразума између СРЈ и Хрватске из 1996. и његовог контекста, текста и импликација. Боде очи чињеница да је тим споразумом власт у Србији заборавила Републику Српску Крајину, или било какав облик аутономије за Србе у Хрватској, те да су се две државе „споразумеле“ да се међусобно признају у постојећим границама, да би 2008. године Хрватска међу првима признала тзв. Косово; власт у Србији није ни трепнула. Било је још таквих споразума, а такви су и Бриселски и Вашингтонски и многи од 48 јавних и тајних споразума потписаних или договорених са албанским представницима привремене администрације у Приштини.

ва и Метохије у саставу Србије. Када говори о моделима решавања и решењима косметског проблема, Кнежевић јасно уочава „мене на хоризонту глобалне моћи“ и однос Србија КиМ, ЕУ приказује кроз модусе: први модус „И Косово и Европа“ - достигнућ оба циља; други модус: „Косово па Европа“ - реинтеграција Косова у Србију, што значи одустајање од Европе ако уцењује Србију одустајањем од КиМ; трећи модус: „Најпре Европа па Косово“ - приоритет ЕУ, одустајање од Косова; четврти модус: status quo... Кнежевић закључује да Србија данас има веома моћне симпатизере и савезнике: Русија, Кина, Индија, те да је „потребно направити заједничку стратегију, тактику и оперативку оспореног и одузетог утицаја Србије на простору своје јужне покрајине Косово и Метохија“ (Кнежевић 2017, 27-61).

Живадин Јовановић, бивши министар иностраних послова Србије, у својој књизи *1244-кључ мира у Европи...* (Ж. Јовановић 2018), поставља питање: Зашто САД и НАТО смета Србија?, па наводи геополитичке разлоге, којима је у позадини Русија, последњих година и Кина. Јовановић истиче да Резолуција 1244 важи до извршења, и подсећа на три документа суштински истог садржаја: Споразум Милошевић – Черномирдин - Ахтисари (3. јун 1999), Кумановски споразум (9. јун 1999) и Резолуција 1244 (10. јун 1999) У њима се Косово и Метохија дефинишу као аутономија у Србији – што је за Србију најважнији интерес (Ж. Јовановић, 2018, 65). Сведоци смо да Резолуцију 1244 потискују не само у Приштини, него је затурају и багателишу представници званичне српске политике, науке и културе. То чини чак и први човек САНУ!

Јовановић наглашава да Србија не треба да иде у нове договоре и обавезе, у нови „правно обавезујући споразум“ све док се претходно не изврше све обавезе према Србији и српском народу, укључујући слободан и безбедан повратак 250.000 протераних у етничком чишћењу. Из Бриселског споразума од 2013, Србија је извршила све своје обавезе, Албанци нису извршили једину обавезу коју су прихватили - успостављање Заједнице српских општина. ЕУЛЕКС је прихваћен као „статусно неутралан“, у стварности, био је и остао кључни инструмент за успостављање илегалне квазидржаве на делу територије Србије... (Ж. Јовановић, 2018, 18) Суштински интерес Србије јесте статус Покрајине у складу са резолуцијом 1244 и Уставом Србије... Потпуно је неутемељено свако поређење статуса Косова и његовог односа према Србији по узору на две Немачке након другог светског рата. (Ж. Јовановић, исто, 19)

Јовановић истиче пет „нема“ од којих Србија не би смела да одступи. То су:

- Нема нагодбе (*deal-a*) – Косово и Метохија за ЕУ;
- Нема нормализације без претходног слободног и безбедног враћања 250.000 протераних Срба и других неалбанаца;
- Нема замене ЗСО – за чланство Косова у УН и исцртавање нових међудржавних граница које још једном цепају Србију и српски народ (Ж. Јовановић, 2018, 697).

Академик Коста Чавошки сматра да „с представницима самозване државе косметских Арбанаса уопште није требало преговарати у Бриселу, пошто се тиме та држава *de facto* признаје, него је требало разговарати искључиво с УНМИК-ом, који је по Резолуцији 1244 СБ УН управља окупираним Косовом и Метохијом... Било је логичније, истиче Чавошки - да је Вучић пошто је постао председник владе, после Ивице Дачића, покренуо „унутрашњи дијалог о Косову и Метохији, па да тек по сабирању свих изнетих мишљења настави или не настави започети дијалог у Бриселу?“ (Чавошки 2019, 25).

Али, не само на званичним преговорима у Бриселу, Вучић се често тајно састајао са Хашимом Тачијем, оптуженим за ратни злочин над Србима, челником самозване државе Косово. Шта су преговарали и какву су политику разграничења договарали, о томе пише Чавошки.

„Па да видимо да ли ти преговори о „правно обавезујућем споразуму Београда и Приштине“ заиста могу и морају бити тајни! Почнимо од Вучића и Тачија приликом преговора у Бриселу. Вучић нуди Хашиму Тачију исправку граница да баш не би испало да је Србија све изгубила, а самозвана држава косметских Арбанаса све добила. Тачи одмах пита: Како замишљате ту исправку? Вучић спремно одговара: Ми вам нудимо три општине на југоистоку Србије – Бујановац, Медвеђу и Прешево, а заузврат тражимо да ви нама уступите четири општине на северу Косова (северна Косовска Митровица, Зубин Поток, Звечан и Лепосавић) ... Тако, дакле, Вучић ништа не крије од Тачија, само у тај свој предлог, који би значао и *de iure* признање државе Косова и њен пријем у УН, треба да убеди српску јавност (СПЦ и родољубиве појединце Србе, те савезнике, превасходно Русију и председника Путина). Зато Вучић не говори о територијалном разграничењу на Косову, него о разграничењу између Срба и Албанаца.

Очигледно је, „да Вучић заправо предлаже *размену нашег за наше* – наших трију општина на југоистоку Србије за четири општине на северу Косова, које и по важећем Уставу и по Резолуцији Савета безбедности УН 1244 припадају нама“. (Чавошки 2019, 38)

Професор Миломир Степић, правећи упоредну анализу „брзог решења“ и „замрзнутог конфликта“, пише: „На савременој политичкој карти „замрзнути конфликти“ реалност су у Палестини, на Кипру, у Придњестровљу, Арцаху (Нагорном Карабаху), Јужној Осетији, Абхазији, на Криму, у Доњецкој и Луганској области, Пунтленду и Сомалиленду, Кашмиру, Западној Сахари, Тајвану... У релативно блиској прошлости било је примера који су на овај или онај начин, привремено или (дуго)трајно решени (Крајина, Тимор, Јужни Судан, Еритреја, Чеченија...). С друге стране, не може се искључити да можда слична будућност оружаног сукоба, па „замрзнутог конфликта“ чека бројна тињајућа крзна жаришта (Каталонија, Баскија, Северна Ирска, Јужни Тирол, Квебек, Синђанг, Кореја...). На Косову и Метохији већ траје „замрзнути конфликт“, ма колико се избегавало да се стање тако дефинише. На унутрашњем плану, упркос напетости, нема отвореног оружаног сукоба, а на међународном нивоу „клатно моћи“ помера се у смеру који одговара српској страни. Сходно томе, српска журба да се постигне „компромис“ и склепа „брзо решење“ супротна је националном интересу. Приоритет је да се резолутно одбаци свако релативизовање територијалне целовитости државе и да се упоредо, до адекватне прилике за *de facto* враћање Покрајине у састав Србије, одржава „замрзнути конфликт“, уз активно деловање које подразумева осмишљавање и спровођење система краткорочних, средњорочних и дугорочних реинтеграционих мера“ (Степић 2020, 26-27).

Степић сматра да је актуелан процес промене глобалне геополитичке констелације, која води ка „неминовној деатлантизацији Балкана“, и у оквиру тих промена види предност тзв. замрзнутог конфликта у односу на брзо решење косметског питања. „Најмасовнији и вероватно завршни удар признавања уследио би коначном капитулацијом званичног Београда у одбрани територијалног интегритета Србије; то подразумева потписивање акта о „свеобухватној нормализацији односа“ и „правно обавезујућег споразума са Приштином што су термилошко-мимикријске акробације ради заташкавања *de iure* признавања независности сецесионистичке Republika e Kosovës и пристајања да она постане чланица УН“ (Степић 2018, 44). Степић се, као и већина српских аутора, одлучно залаже за примену Резолуције 1244 и њено стално истицање као начин решења косметске кризе. При томе посебну пажњу посвећује ставовима Српске православне цркве, која је у више наврата сведочила своју доследност у одбрани Косова и Метохије. То су поруке Светог архијерејског сабора одржаног од 29. априла до 10. маја 2018. у Пећкој патријаршији и Београду, које подсећају поли-

тичке и државне представнике Србије да „не смеју никада да дају своју сагласност на отуђење Косова и Метохије“ нити да се залажу за поделу која „не би била ништа друго до признавање ‘независне државе Косово’ и поклањање највећег дела територије Покрајине“. Архијереји су тренутно стање окарактерисали као „окупацију Покрајине“, подсећајући да Косово и Метохија представљају „неотуђиви средишњи део Србије“ и „саму срж нашег црквено-народног бића и постојања“, те да се „просперитет Србије не може градити на дезинтеграцији онога што представља камен темељац њеног идентитета и њене историје и државности“.³

И генерал Радован Радиновић указује на геополитички аспект косовског питања... „...Косово је било само изговор за оружану агресију Запада, то значи САД и НАТО на Србију, а прави узроци су били геополитичке природе. И после напада 19 западних земаља Србија је задржала суверенитет над тим делом своје територије. Србија је добила право да на КиМ врати стотине својих војника (1999), полицајаца, цариника, кад се за то створе услови. Кривица је српских власти од 1999. што то није реализовано. Напад САД и НАТО на Србију и отмица Косова извршена је у склопу припрема за планирани напад на Русију... Данас Запад настоји да натера руководство Србије да раскине односе са Русијом, а затим легализује америчку отмицу Космета. Ниједан од ова два циља нису успели да остваре оружаном агресијом 1999. године... Зато се од Србије тражи: прво, да с Косовом потпише свеобухватни правно обавезујући споразум о нормализацији односа. И, друго, да хармонизује унутрашњу политику Србије са спољном и безбедносном политиком ЕУ“ (Радиновић, 2018, 31). Радиновић даље каже: „Тешко је знати шта се све из ових захтева крије, али за почетак тражи се да се Србија не противи чланству Косова у УН и другим међународним организацијама... Склапањем таквог споразума, престала би потреба за формалним признавањем Косова од стране Србије и то од Србије не би нико тражио. Изговор да никада Србија неће потписати признање Косова није ништа друго него само замајавање... То неће нико ни тражити, довољно је да Србија прихвати независност Косова, а потписивање правно обавезујућег споразума она би то фактички и прихватила“ (Радиновић 2018, 32). „...Наша безбедносна политика је политика активне неутралности, а то значи - не у НАТО! Безбедносна политика ЕУ је стриктно про НАТО-вска, значи – да у НАТО. Све земље ЕУ, које су чланице НАТО, своје трупе и своју територију ставиле су на

3 Порука Светог архијерејског сабора о Косову и Метохији, Srpska pravoslavna crkva Internet, http://www.spc.rs/sr/poruka_svetog_arhijerejskog_sabora_o_kosovu_i_metohiji, Према: Степић 2018, 44.

располагање НАТО-у у његовој антируској стратегији... Шта уопште значи закључивање да нећемо уводити санкције Русији и да нећемо у НАТО – ако се обавезујемо да следимо спољну и безбедносну политику ЕУ, а то значи НАТО-а? Тиме би Србија на мала врата била гурнута у НАТО и сврстала се у тај свеобухватни антируски савез Запада“ (Радиновић, 2018, 33).

У закључку Радиновић указује на предлог проф. Орловића чија је суштина да Србија Косову да пуну самосталност, али не и независност. „То значи да косметски Албанци владају у пуном капацитету на КиМ, уз наравно аутономију Заједнице српских општина и заштиту свега тога што спада у културно-цивилизацијска добра Србије. Али, без њене пуне независности. То практично значи да Косово не би имало међународно-правни субјективитет, не би било чланица УН, нити склапало међународне уговоре. То решење би изгледало као држава у држави, али у држави Србији. Нити Запад нити Албанци на то неће пристати, а ми више од тога не можемо и не смемо уступати, јер би изгубили Србију а не само КиМ. А, то би већ била издаја отаџбине...“ (Р. Радиновић, 2018, 34).

РЕФЕРЕНЦЕ

- Дачић, Ивица. 2021. „Било би неодговорно да Београд повуче потпис са Бриселског споразума“. *Факти*, 19. 04. 2021, <http://fakti.org/posrblijene-vesti/dacic-bilo-bi-neodgovorno-da-beograd-povuce-potpis-sa-briselskog-sporazuma>
- Дачић, Ивица. 2021. „Новитет нон-пејпера је аутономија за Србе на северу Косова“, *Srbinfo*, 03.05.2021 <https://srbin.info/politika/dacic-novitet-non-pejpera-je-autonomija-za-srbe-na-kim/>
- Ђорђевић, Млађан. 2021. „Иза новог пејпера стоји Русија“. *Интермагазин*, 18.05.2021. <https://www.intermagazin.rs/iza-novog-non-pejpera-stoji-rusija/>
- Ђорђевић, Млађан. 2021. „Вучић да објасни какве то „резултате дијалога“ Немци очекују од њега“. *Србин инфо*, 23. 04. 2021. <https://srbin.info/politika/djordjevic-vucic-da-objasni-kakve-to-rezultate-dijaloga-nemci-ocekuju-od-njega/>
- Јанковић, Владета. 2021. „Опозиција нек испита одакле Вучићу паре“. *Србин инфо*, 02.05.2021. <https://srbin.info/politika/jankovic-opozicija-nek-ispita-odakle-vucicu-pare/>
- Јовановић, Живадин. 2021. „Лавров не измишља, неко покушава да одустане од Резолуције 1244. Али ко?“. *Факти*, 22.04.2021, Fakti.org/serbiian-point/z-jovanovic-lavrov-ne-izmislja-neko-pokusava-da-odustane-od-rezolucije-1244-ali-ko

- Јовановић, Живадин. 2018. *1244-кључ мира у Европи, Прилог праву Србије на Косово и Метохију*. Београд: Београдски форум за свет равноправних
- Кецмановић, Ненад. 2021. „Дође и до тога да Британац Тимоти Лес поводом Српске Бошњачке `обара с ногу`”. Факти, 11.05.2021. <http://fakti.org/sta-to-pisu/kecmanovic-dodje-i-do-toga-da-britanac-timoti-les-povodom-srpske-bosnjake-obara-s-nogu>
- Кнежевић, Милош. 2006. *Косметске теме (1996-2006)*, Лепосавић: Институт за српску културу
- Кнежевић, Милош. 2017. „Размишљати о Косову и Метохији. Сми-сао унутрашњег и спољашњег дијалога о косметском пробле-му“. *Национални интерес*, 03/2017, Београд: Институт за по-литичке студије
- Мировић, Дејан. 2020. „Вучић у Вашингтону ипак признао Косово”. *Srbinfo*. 05.05.2020. https://www.youtube.com/watch?v=wABDs_mFbQc
- Мировић, Дејан. 2020. *Вашингтонски споразум 2020. Косово – Је-русалим, Catena mundi*
- Радиновић, Радован. 2018. „Има ли решења за Косово и Мето-хију?“, у: *О статусу Косова и Метохије и о „агресији која траје“*, Станислав Стојановић (ур.). Београд: Београдски фо-рум за свет равноправних, Клуб генерала и адмирала Србије
- Степић, Миломир. 2018. „Косово и Метохија: као индикатор новог биполаризма“, *Српска политичка мисао*, 3/2018, Београд: Ин-ститут за политичке студије
- Степић, Миломир. 2020. „Косово и Метохија: Геополитички аспек-ти брзог решења и замрзнутог конфликта“, *Национални инте-рес*, 2/2020. Београд: Институт за политичке студије
- Суботић, Момчило. 2017. „Косово и Метохија: питање унутрашњег дијалога“, *Национални интерес*, 03/2017, Београд: Институт за политичке студије
- Суботић, Момчило. 2019. „Од Резолуције 1244 до Бриселског спо-разума – политика препуштања Косова и Метохије“, *Политич-ка ревија*, 03/2019, Београд: Институт за политичке студије
- Суботић, Момчило. 2020. „Ка неславној завршници „косметског питања“, *Политичка ревија*, 3/2020, Београд: Институт за по-литичке студије
- Лавров упозорио Селаковића: Опасни покушаји одустајања од Ре-золуције 1244“, Факти, 16.04 2021. <http://fakti.org/serbian-point/lavrov-u-pokusajima-odustajanja-od-rezolucije-1244-vidimo-opasnost>
- Чавошки, Коста. 2019. *Наше за наше*, Београд: Catena Mundi

Momčilo Subotić
Institute for Political Studies, Belgrade

„NON-PAPERS“ ON THE STATUS OF KOSOVO AND METOHİJA

Resume

This topic is of great importance, especially having in mind what Kosovo and Metohija means for the Serbian self-consciousness and national, cultural and state-political identity. The paper presents and analyzes current anonymous diplomatic and political messages that offer solutions to overcoming the Kosmet problem in the form of „non-paper“. Such documents are also present in the Republika Srpska and BiH. The focus of the analysis is on several documents believed to be of Western origin, and one „non-paper“ attributed to the Russian seal. By the way, these so-called trial balloons could have come from Belgrade itself, as an attempt to see Kosmet problem in a different light. When it comes to plans coming from the West, the author believes that these are not solutions that benefit Serbs, but a circumventing attempt to abandon UN Security Council Resolution 1244 and the Dayton Agreement. The text presents the policy of the current government on the issue of Kosovo, the neglect of Resolution 1244, which guarantees the sovereignty and territorial integrity of Serbia in Kosovo and Metohija, and points to several dozen agreements, primarily Brussels and Washington ones, which annulled Serbian sovereignty piece by piece to the so-called Kosovo. In order to prove the value and scope of Resolution 1244, according to which Kosovo and Metohija is an inalienable part of Serbia, which is also written down in the Constitution of Serbia, the paper presents research results of very competent authors in this field.

Keywords: „non-paper“, Kosovo and Metohija, international law, Constitution of Serbia, Resolution 1244, West, Russia.

* Овај рад је примљен 01. маја 2021. године, а прихваћен за штампу на састанку Редакције 10. маја 2021. године.